

Yelkenli Tekneler

Maviliklere kucak açan bir yelkenliyle denizlerde dolaşmayı kim sevmez ki. Üstelik, her yaştan insan yelkenli tekne kullanmayı öğrenebilir. Ve, biliyor musunuz, ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrili olduğu için bizler bu konuda çok şanslıyız!

Yelkenli tekneler, hareket edebilmek için rüzgâr gücünden yararlanır. Yelkenler, rüzgârı “yakalar” ve yelkenin içine dolan rüzgâr teknenin ileri doğru yol almasını sağlar. Çok eski zamanlarda, rüzgâr yalnızca arkadan eserse ilerleyen, yani pupa seyri yapabilen yelkenli tekneler kullanılırdı. Bu, denizcilerin istedikleri zaman istedikleri yere gitmesini engellerdi. Rüzgâr gitmek istedikleri yöne doğru esmezse, ulaşmak istedikleri yere var-

mak için beklemeleri ya da oradan çok ötelere gitmeleri gerekirdi. Yelkenlerin ve yelkenleri taşıyan direklerin biçimi zaman içinde birçok değişim geçirdi. Yüzyıllar geçtikçe, rüzgâr gücüyle dünyanın dört bir yanına gidebilen büyük yelkenli gemiler yapılmaya başlandı. Tekne tasarımları sürekli yenilendi ve tasarımcılar en hızlı, en uzağa gidebilen ve en dayanıklı tekneleri yaratmaya çalıştılar. Bu durum, günümüzde de değişmedi. Ancak, günü-

müzde kullanılan yelkenli tekneler, birçok yönüyle geçmiştekilerden çok farklı.

Günümüzde teknelerin gövdeleri, ahşaba göre çok daha sağlam ve uzun ömürlü olan sentetik malzemeler ve çok güçlü özel tutkallar kullanılarak yapılıyor. Direklerin yapımıdaysa, çok hafif ve deniz suyunun etkilerine dayanıklı hafif metal alaşımları kullanılıyor. Bugün tüm dünyada, her yaşta insana ve çok farklı amaçlara uygun olarak tasarlanıp yapılmış binlerce farklı yelkenli tipi bulunuyor. Bunlardan bazıları, “tek tip tasarım” olarak adlandırılan ve yarışlarda kullanılan küçük yelkenli tekneler. Çünkü kimi insanlar yelkenliyle dolaşmayı bir spor olarak görüyorlar. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de her yıl, farklı büyüklükteki yelkenli teknelerin ve çeşitli yaş gruplarından insanların katılabileceği çok sayıda yarış düzenleniyor.

Kimi insanlarsa gezi yapmak, uzak denizlere yelken açmak için tekne sahibi olmak istiyor. Bu amaca uygun olarak tasarlanan yelkenli teknelerin içinde kamara, mutfak, tuvalet ve banyo gibi bölümler; bunlara ek olarak uydu teknolojilerinden yararlanan navigasyon (yön bulma) aygıtları, telsiz, derinlik ölçer gibi aygıtlar ve sessiz çalışan dizel motorlar da bulunabiliyor.

Yelkenli Seyir

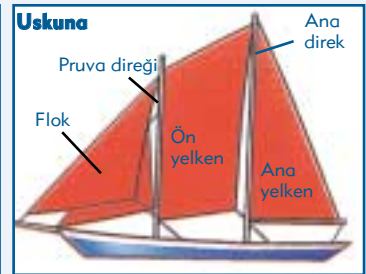
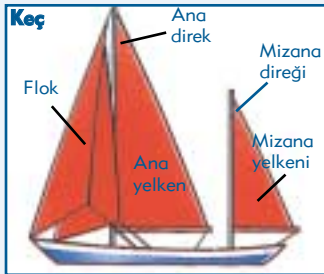
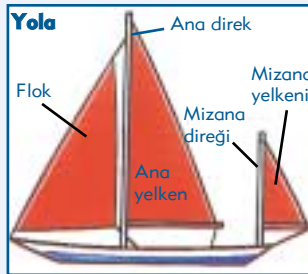
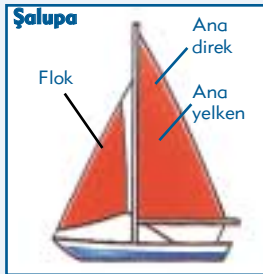
Yelkenli tekneler rüzgârı yelkenlerine doldurarak ilerler. İlerlemeyi, yelkenin rüzgâr alanı ile arkasındaki rüzgâr almayan yanı arasındaki

basınç farkı sağlar. Rüzgâr alan yanında hava basıncı yüksek, rüzgâr almayan yanında düşüktür. Hava, yüksek basınçtan alçak basınca doğru hareket eder. Bunun sonucunda yelkene etki eden dikey bir kuvvet vardır. Yelkene etki eden kuvvet, teknenin omurgasına etki eden kuvvetlerle birleşerek teknenin ileri doğru hareket etmesine neden olur. Yelkenli teknelerin omurgasında “salma” adı verilen bir parça bulunur. Rüzgâr, yelkenleri doldurduğunda salma teknenin sürüklenmesini ve rotasından çıkmasını önler. Salmanın ağırlığı, teknenin dengeli olmasına da yardımcı olur.

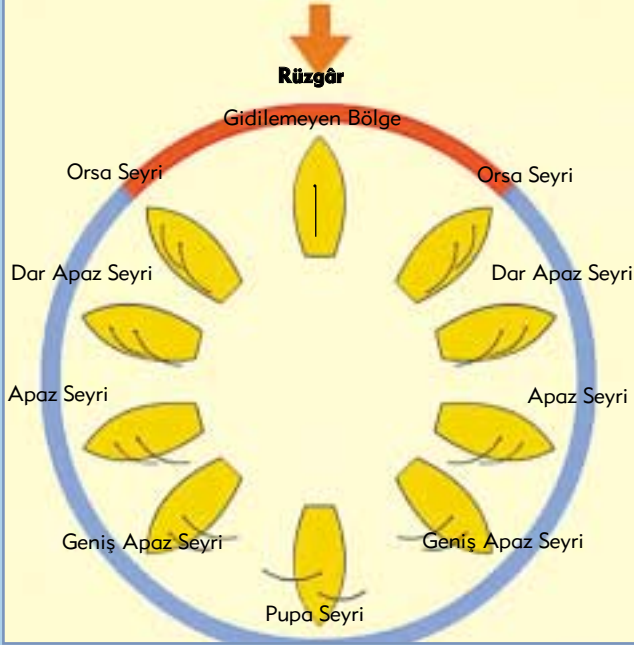
Yelkenli teknelerle seyir yapabilmek için en önce, yelkenin ıskota ipinin ve dümen yekesinin nasıl kullanılacağını öğrenmek gerekir. Yelkenin ıskota ipi, yelkenin pozisyonunu kontrol etmeye ve değiştirmeye yarayan halattır. Bu halat çekildiğinde, yelken teknenin ortasına doğru gelir. İp salınır-

Yat Tipleri

Yelkenli yatlar adlarını, direklerinin ve yelkenlerinin düzeninden, yani “arma”larından alır. Tek direkli yatlara “şalupa” denir. “Yola” ve “keç”, iki direkli yelkenlilerdir. Bu direklere üç ya da daha fazla sayıda yelken açılabilir. Ancak, bu teknelerde genellikle bir ana yelken, bir mizana yelkeni ve bir flok yelkeni bulunur. Flok, rüzgârı yakalayan yardımcı bir yelkendir. Uskunalar daha büyük teknelerdir. Bu teknelerde ana direğin önünde pruva direği bulunur. Uskunalar, öteki tüm yatlardan daha fazla sayıda ve daha büyük yelkenler açabilirler.

Rüzgâra Göre Seyir Türleri

sa, yelken teknenin ortasından dışarı, yana doğru açılır. Tekneler, “dümen yekesi”yle yönlendirilir. Dümen yekesi, teknenin yönünü değiştiren dümene bağlıdır. Yeke sola çekildiğinde dümen sağa çevrilir ve tekne de sağa döner. Yeke sağa çevrildiğindeyse tekne sola dönerek yoluna devam eder.

Yelkenli tekneler, rüzgârın estiği yön doğrultusunda, bu doğrultunun sağındaki ve solundaki 45°'lik bir bölge dışında her yöne gidebilir. Bu gidilemeyen bölgede, yelkenler rüzgârı yakalayamaz ve tekneyi ileri itemez. Bu nedenle tekneler, rüzgârın geldiği yöne gidebilmek için zig zag biçiminde bir rota izlerler. Bu biçimde yol alabilmek için, teknenin rüzgâr alan bordasının ara ara değiştiril-

Sık Kullanılan

Gemici Terimlerinden Örnekler:

- Aganta:** Halatı gergin tutmak.
- Alesta:** Dikkatli bir biçimde beklemek.
- Avara:** Limandan ayrılmak, açılmak.
- Funda:** Bırakmak, boşaltmak.
- His:** İki kat bağlamak.
- İskele alabanda:** Dümeni tam sola (en fazla 35°) kır!
- Mayna:** Herhangi bir şeyi halatla indirmek.
- Neta:** Her şeyi hazır etmek, çalışır duruma getirmek.
- Sancak alabanda:** Dümeni tam sağa (en çok 35°) kır!
- Toka:** Bayrağı çekmek.
- Vira:** Demir almak ya da vinci çalıştırmak.
- Viya:** Belirlenen rotada ilerle, rotayı bozma!
- Volta:** Halatı bağlamak.

mesi, yani teknenin yön değiştirmesi gerekir. Buna “tramola atmak” denir.

Teknenin rüzgârı arkadan alarak yaptığı seyir, “pupa seyri”dir. Bu seyirde, tekne rüzgârla hemen hemen aynı yönde gider ve yelkenin yüzeyi rüzgârla dik açı yapar. Yelkenli teknelerle yapılan öteki iki seyir türü “orsa” ve “apaz”dır. Orsa seyirinde yelken rüzgârı en dar açıyla alır; teknenin başı, rüzgârla 45 - 50°'lik bir açıdadır. Bu nedenle de orsa seyri yavaş bir seyirdir. Yelkenli tekneler en hızlı apaz seyirde yol alır. Apaz seyirde teknenin başı, rüzgârla 50 - 170 derecelik bir açı yapar.

Denizciliğin İncelikleri

Yelkencilik merak salanların, denizcilik terimlerini iyi öğrenmesi gerekir. Bu terimleri bilmek, denizcilerin birbirleriyle kolaylıkla anlaşmalarını sağlar. Örneğin, teknenin soluna “iskele”, sağınaysa “sancak” denir. Teknenin önü “baş” ya da

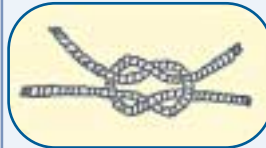
Gemici Düğümleri

Yelkenli ya da motorlu, tüm teknelerde en çok kullanılan malzemelerin başında halatlar gelir. Halatlar denince de ilk akla gelen, gemici düğümleri. Bir teknenin iskeleye bağlanması, yelkenlerinin çekilmesi, çözülmesi gibi birçok işte düğümlerin kullanılması gerekir. Gemici düğümlerinin özelliği çok kolay atılmaları, yük altında ezilmemeleri ve istendiğinde kolayca çözülebilmeleridir. Birçoğu yüzyılların deneyim ve birikimi sonucu günümüze kadar gelmiş olan bu düğümlerin toplam sayısı yüzün üstünde. Ancak, denize açılacak tüm denizcilerin birkaç temel gemici düğümünü bilmesi gerekir.

Kropi Bağı

Bir ipin geçirildiği makaradan ya da benzer bir yerden çıkmaması için ucuna kropi bağı atılır. Bu düğümün görünümü “8” rakamını andırır.

Camadan Bağı

Birbirine aynı çaptaki iki halatı birbirine bağlamada, bir şeyi halatla sardıktan sonra halatın iki ucunu birleştirmede kullanılır.

Kazık Bağı

Halatın bir kazık ya da babaya bağlanmasında kullanılır.

“pruva”, arkasıysa “kıç” ya da “pupa”dır. Yelkenli-lerde, “rüzgâr altı” ve “rüzgâr üstü” terimleri de önemlidir. Teknenin seyir sırasında rüzgâr alan yanı rüzgâr üstü; rüzgâr almayan yanıysa rüzgâr altıdır.

Aslında yelkencilik, başlı başına bir yaşam biçimi olarak düşünülebilir. Yelkencilerin, yelkenli kullanma tekniklerinin yanı sıra teknenin bakımı, çalışma ilkeleri, rota belirleme, yön bulma, hava tahmini, gemicilikle ilgili kurallar ve yasalar gibi pek çok konuda bilgi sahibi olmaları gerekir. Yel-

kenli tekne kullanmak çok zor olmasa da, incelik ve ustalık gerektiren bir iştir. Her yaştan ve her boydan insanlar yelkenli kullanmayı öğrenebilir; ancak, bunun için belli bir eğitim almaları ve bu konuda deneyim kazanmaları gerekir.

Günümüzde çok yaygın bir spor olan yelkencilik, olimpiyat oyunları arasında da yerini almış. Ülkemizde Yelken Federasyonunca onaylı olimpiyat sınıfı yelkenli tekneler, “Lazer”, “470”, “Finn”, “Europe” ve “Mistral”dir. Bunların yanı sıra, “Optimist”, “420”, “Pirat”, “Dragon” gibi tekneler için de yarışlar düzenleniyor. Bunlardan Optimist, 6 – 7 yaşındaki çocukları yelkenle tanıştırmak, yelkenli kullanmayı öğretmek için tasarlanmış, çok güvenli ve tek kişilik bir tekne türü. Tüm dünyada en çok kullanılan yelkenli tiplerinden biri olan Optimist’in tasarımı, 1950’li yıllarda ortaya çıkmış. Bugün dünyanın 110 ülkesinde, 150.000’den fazla kayıtlı Optimist yelkenli bulunuyor. 16 yaşından küçük yelkenciler, Optimist tekneler için düzenlenen yelken yarışlarına katılabiliyorlar.

Yelkenli teknelerle ve yelken sporuyla tanışmanın yaşı yok! Birçok ilimizde, çocuklara yönelik kurslar düzenleyen çok sayıda yelken kulübü ve yelken okulu bulunuyor. Biraz sabır ve deneyimle herkes birer denizci olabilir. İnternet’te, <http://www.denizce.com/clupyelken.asp> adresinde, çeşitli illerimizdeki yelken kulüplerinin adres ve telefon numaralarını bulabilirsiniz. Rüzgârınız bol olsun!

Aslı Zülâl

Kaynaklar

<http://www.amya.org/>

<http://www.sailingcourse.com/>

<http://www.tyf.org.tr/>

Manyard, C. “Her yönüyle tekneler” Çev. Murat Alev. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, 2003, 11. Basım.